

تأثیر خلیج فارس و دریای خزر بر ظرفیت اقتصادی ایران

نیز این عامل با دید ژئواکونومیکي انطباق یافته و موقعیت منطقه‌ای آن تبدیل به موقعیت بین‌المللی شده است. این موقعیت استثنایی و جایگزین‌ناپذیر می‌تواند نقش محوری را در تدوین استراتژی منظومه‌های قدرت در سده حاضر در پی داشته باشد. ایران در منطقه خلیج فارس و دریای عمان بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر ساحل مناسب عملیاتی و شمار زیادی جزایر استراتژیک در اختیار دارد و در شمال با دومین منبع نفت و گاز جهان هم‌مرز است. از بُعد قدرت اقتصادی، موقعیت ژئواکونومیک و هیدرواکونومیک ایران، بسیار حساس است. شریان‌های انرژی فسیلی جهان همچون رگ‌های این قلب تپنده، از جوار ایران، به اعضا و جوارح جهان پمپ می‌شود. بازار منطقه، بازار هدف کالاهای شرق و غرب است. همچنین منابع زیرزمینی منطقه، منابع اقتصاد استراتژیک کشورهای مختلف است. از نظر قدرت سیاسی، در محیط استبدادی و استعمارزده منطقه، موقعیت ژئوپلیتیک ایران، به دلیل وجود حکومت مستقر و مستقل بسیار حائز اهمیت است. غرب می‌کوشد در تبلیغات خود دولت ترکیه و دولت غاصب و جعلی اسرائیل را تنها دموکراسی‌های منطقه معرفی کند و زیر بار فشار روانی اتهام حمایت از دولت‌های مرتجع و استبدادی کشورهای عربی، رژیم اسرائیل را نماد دموکراسی واقعی بخواند. حال آنکه جمهوری اسلامی به‌عنوان یگانه حکومت مردم‌سالاری دینی در جهان، از حیث استقلال سیاسی می‌درخشد و این موضوع که حکایت از عدم تعهد واقعی به قدرت‌های بیگانه دارد، موقعیت ایران را در منطقه و جهان داری اهمیت روزافزون نموده است. اکنون ایران بازیگری مهم در پهنه منطقه است که در معادلات جهانی نمی‌توان آن را نادیده گرفت.

آب و هوا، اقلیم و منابع طبیعی، نوع زمین، وسعت خاک و موقعیت سرزمینی. موقعیت جغرافیایی ایران همواره تاریخ گذشته آن را تحت‌الشعاع قرار داده است و این موقعیت در آینده هم سرنوشت‌ساز خواهد بود. ایران با دارا بودن ۱,۶۴۸,۱۹۵ کیلومتر مربع وسعت از تنوع آب و هوایی چشمگیر و منابع طبیعی سرشار و اراضی گوناگون با موقعیت سرزمینی ویژه برخوردار است. قرارداشتن در کنار ساحل خلیج فارس و دریای عمان از یک‌سو و بودن در مجاورت اتحاد جماهیر شوروی سابق از سوی دیگر و دارا بودن منابع غنی نفتی و منابع کانی گوناگون و تنوع آب و هوایی، موقعیت ممتازی از نظر ژئوپلیتیک برای این کشور فراهم

ایران با دارا بودن ۱,۶۴۸,۱۹۵ کیلومتر مربع وسعت از تنوع آب و هوایی چشمگیر و منابع طبیعی سرشار و اراضی گوناگون با موقعیت سرزمینی ویژه برخوردار است

آورده و قدرت خاصی به آن بخشیده که از دید قدرت‌های جهانی نیز مخفی نمانده است. ارزش ژئوپلیتیک ایران به حدی است که در گذشته هرگونه تغییری در حاکمیت آن می‌توانسته موازنه منطقه‌ای و جهانی را برهم زند. موقعیت جغرافیایی ایران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین کشورهای حوزه خلیج فارس ضمن آنکه در دوران جنگ سرد از اهمیت استراتژیک برخوردار بود، در قرن جدید

نکته را مورد بررسی قرار داده‌اند که این دو منطقه چه تأثیری روی توسعه اقتصادی و اقتدار منطقه‌ای و بین‌المللی ایران دارند. در ادامه بخش‌هایی از این مقاله و نتایج منتج از آن مرور شده است: عوامل جغرافیایی یکی از محدودیت‌های اصلی و اساسی در گزینش و انتخاب نوع سیاست‌های بین‌المللی است. توجه به مبانی و اصول ژئوپلیتیک می‌تواند موجب قدرتمندی دولت‌ها شود و به آنان امکان دهد تا نقش اساسی و بارزی در صحنه سیاسی جهان بازی کنند. در ابتدا و همچنین در سالیان گذشته در روابط سیاسی بین‌الملل، قدرت هر کشور را به‌شدت تحت‌تأثیر عوامل محیط جغرافیایی آن می‌دانستند، اما بعدها به‌مرور نقش انسان‌ها در پیدایش قدرت سیاسی با اهمیت‌تر از محیط جغرافیایی ارزیابی شد و برای داده‌های طبیعی اهمیتی محدود قائل شدند. با این وجود در میان عوامل جغرافیایی که در ضعف یا قدرت یک کشور مؤثرند، عناصر زیر بسیار تعیین‌کننده است:

متغیرهای جغرافیایی همواره نقشی استراتژیک در توسعه اقتصادی و اقتدار منطقه‌ای و بین‌المللی امپراتوری‌های باستانی و نیز دولت و ملت‌های عصر مدرن ایفا کرده‌اند. راه‌ها، منابع، تولید، رشد جمعیت، عمق سرزمینی، آب و هوا، مرزها، توپوگرافی و شکل سرزمین از جمله متغیرهای تأثیرگذار در توسعه اقتصادی و اقتدار کشورها هستند. توسعه اقتصادی و اقتدار منطقه‌ای ایران نیز تا اندازه زیادی وابسته به نقش متغیرها و توانمندی‌های جغرافیایی است. در این راستا دو منطقه‌ای که از اهمیت بیشتری برخوردارند دریای خزر و خلیج فارس است. علی زمانی و محبوبه کنشلو در قالب مقاله‌ای به بررسی و تحلیل نقش متغیرها و توانمندی‌های جغرافیایی در توسعه اقتصادی و اقتدار منطقه‌ای و بین‌المللی پرداخته‌اند و در این مقاله روی دریای خزر و خلیج فارس تأکید کرده‌اند. به عبارت دیگر آن‌ها این

برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی عامل شناخت تولیدات ایرانی

و رویدادهای صادراتی است. در این راستا هر قدر کشورهای بیشتری در این زمینه حضور و مشارکت داشته باشند و در این نمایشگاه‌ها شرکت کنند، آگاهی، شناخت و آشنایی عمیق‌تری با تولیدات ایرانی و تولیدکنندگان و صادرکنندگان کشورمان پیدا کرده و کمک بیشتری به توسعه روابط تجار با مشتریان خارجی می‌کند که این موضوع در نهایت باعث توسعه اقتصاد، صادرات و افزایش درآمد ملی کشور می‌شود.

مناسب برای افزایش صادرات کالا و خدمات ایرانی به این کشورها و البته به سایر نقاط دنیا را فراهم کند و در نهایت موجب رشد و شکوفایی اقتصاد ایران شود. این کارشناس اقتصادی همچنین درباره برگزاری پنجمین نمایشگاه توانمندی‌های صادراتی جمهوری اسلامی ایران (اکسپو ۲۰۲۳) و تأثیر آن روی معرفی تولیدات ایرانی به مشتریان خارجی، گفت: «یکی از عواملی که سبب معرفی کالاهای باکیفیت ایرانی به سایر کشورها می‌شود، برگزاری چنین نمایشگاه‌ها

یک استاد دانشگاه و کارشناس مسائل اقتصادی معتقد است که صادرات تأثیر مستقیمی روی رشد تولید دارد و برگزاری نمایشگاه‌هایی مانند اکسپو ۲۰۲۳ می‌تواند در زمینه معرفی توانمندی‌های ایران در حوزه تولید انواع کالاهای با کیفیت و ارائه خدمات به کشورهای مختلف مؤثر باشد و به صادرات آن کمک کند.

دانشگاه در پاسخ به سؤالی مبنی بر اینکه مبادلات تجاری با همسایگان و توسعه این مناسبات چه تأثیری و نقشی روی اقتصاد ایران دارد، ادامه داد: «مبادلات اقتصادی و تجاری با کشورهای همسایه همواره یکی از ضرورت‌ها و شرایط بسیار مساعدی برای گسترش صادرات و توسعه و پیشرفت به سمت تکامل است. به عبارت دیگر، کشورهایی که می‌خواهند توسعه پیدا کنند باید در درجه اول صادرات را سرلوحه کار خود قرار دهند و در این زمینه بهتر است از همسایه‌های خود شروع کنند.» قنبری گفت: «اگر بخواهیم به توسعه برسیم و صادرات مناسبی داشته باشیم، از سویی باید شرایط داخلی را برای گسترش صادرات بیش از پیش فراهم کنیم و از سویی دیگر با ایجاد ثبات اقتصادی و فراهم کردن بستر و تسهیلات مناسب برای مردم و بخش خصوصی و ایجاد شرایط مساعد برای سرمایه‌گذاری خارجی در کشور رقابت مسالمت‌آمیزی به وجود آوریم.» به گفته قنبری، توسعه مبادلات تجاری با همسایگان می‌تواند شرایط

علی قنبری درباره تأثیر افزایش صادرات و نقش آن روی رشد تولید ملی، گفت: «اگر بستر تولید فراهم باشد و میزان آن به بیش از نیاز داخلی برسد، صادرات انجام می‌شود. در واقع صادرات افزایش عرضه یک محصول تولیدشده را در پی دارد که عرضه آن از تقاضای داخلی بیشتر شده است. از همین طریق بخشی از کالاها و خدمات کشور که دارای کیفیت و قیمت مناسبی هستند و قدرت رقابت با دنیا را دارند به کشورهای دیگر صادر خواهد شد و این موضوع یکی از نشانه‌های پیشرفت و توسعه کشورها به شمار می‌رود.» او افزود: «در این حوزه می‌توان گفت کشورهایی که از فناوری و کیفیت بالای نیروی انسانی برخوردارند از ابتکارات و خلاقیت‌های خود استفاده می‌کنند تا فناوری‌شان را به کالا و خدمات تبدیل کنند و با صادرات و توسعه آن، کشور خود را به سمت‌وسوی پیشرفت سوق دهند.» این استاد